

ODNOWA ŻYCIA KONSEKROWANEGO

Rzeczywistością bardzo złożoną jest odnowa życia konsekrowanego po Soborze Watykańskim II. Należałoby ją oceniać równocześnie z różnych punktów widzenia. W zakres odnowy zakonnej wchodzi przystosowanie form życia, działania i modlitwy do zmienionych warunków współczesnego życia, wprowadzenie prawdziwego dialogu we wspólnoty zakonne, problem powołań, określenie swego miejsca w Kościele i w świecie, pogłębienie teologii życia zakonnego, wgłębienie się w charyzmat i tradycje Instytutu i wreszcie opracowanie nowego tekstu konstytucji i prawa uzupełniającego. Jeszcze trudniejszym zadaniem jest wprowadzenie w codzienne życie członków instytutu tego, czego wymaga odnowa życia konsekrowanego.

Proces odnowy nie jest procesem jednolitym. Odbywa się nie równomiernie w całym Kościele, w poszczególnych krajach czy nawet w poszczególnych instytutach. Dlatego tak wiele posiadamy ocen współczesnej odnowy życia konsekrowanego¹.

Dokumenty Stolicy Apostolskiej o odnowie

Dokumenty Stolicy Apostolskiej nadają pewien kierunek odnowie życia konsekrowanego, a równocześnie są wyrazem dokonanych już przemian i zebranych doświadczeń. Nowe dokumenty, jak często podkreśla sam tekst, są przygotowywane przy udziale zainteresowanych stron².

Do posoborowych dokumentów, które całkowicie są poświęcone odnowie życia konsekrowanego, należą:

— *Evangelica testificatio* — adhortacja apostolska Pawła VI, wydana 29.06.1971 r. Zawiera wskazania na temat odnowy życia zakonnego według nauki Soboru Watykańskiego II, podając wiele wskazówek stanowiących odpowiedź na problemy, które wyłoniły się w okresie odnowy.

— *Mutuae relationes* — Wytyczne dla wzajemnych stosunków

¹ Por. *La vita religiosa a venti anni dal Concilio*, W: *Consacrazione e servizio*, Roma 1986, n. 5, s. 13 nn.

² Por. *Sintesi dei dialoghi sulla vita religiosa fra il papa e l'unione dei superiori generali (1979—1983)*, W: *Gli elementi essenziali dell'insegnamento della chiesa sulla vita religiosa*, Bologna 1984.

między biskupami i zakonnikami. Dokument wydany przez Kongregację Biskupów oraz Kongregację Zakonów i Instytutów Świeckich 14 maja 1978 r. „Wytyczne” zawierają przede wszystkim orientacje duszpasterskie, lecz są one poprzedzone pouczeniami doktrynalnymi na temat jedności Kościoła, roli Hierarchii, zadań zakonników w Kościele powszechnym i w Kościołach partykularnych.

— *Zakony a promocja ludzka* — dokument Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich, wydany w 1980 r. Dotyczy on „znaczenia i pełnej partycypacji zakonników w integralnej promocji człowieka”.

— *Kontemplacyjny wymiar życia zakonnego* — dokument Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich, wydany w marcu 1980 r. Celem jego jest „dopomożenie do integracji życia wewnętrznego i działalności zewnętrznej w tzw. Instytutach życia czynnego i przyczynienie się do ożywienia i odnowy Instytutów wyraźnie kontemplacyjnych” (*Wprowadzenie do dokumentu*).

— *Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostołskiej*. Dokument Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich, noszący datę 31 maja 1983 r. Dokument ten wydany na prośbę przełożonych zakonnych i biskupów jako pomoc w ocenie dotychczasowych eksperymentów w ramach odnowy życia konsekrowanego (por. IE 2)³.

— *Kodeks Prawa Kanonicznego*, zwłaszcza w trzeciej części księgi drugiej, w której mówi o instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego. W oparciu o eklezjologię Soboru, Kodeks ustala normy prawne, do których muszą dostosować się wszystkie instytuty życia konsekrowanego.

— *Redemptionis donum* — adhortacja apostołska Jana Pawła II o konsekracji zakonnej w świetle Tajemnicy Odkupienia, wydana 25. 03. 1984. Dokument ten, w przeciwstawieniu do poprzednich, nie podaje konkretnych wskazań, ale skupia się na teologicznym pogłębieniu życia zakonnego w świetle Tajemnicy Odkupienia⁴.

³ „Istotne elementy” zostały ogłoszone jako załącznik do listu Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów w USA. Tekst został ogłoszony w „L'Osservatore Romano” w języku angielskim i z tego był tłumaczony na język włoski. Prócz tego ukazał się inny tekst tegoż dokumentu, wydany przez Kongregację Zakonów i Instytutów Świeckich w języku włoskim. Nie zawsze te teksty są ze sobą zgodne.

⁴ Skrótów powyższych dokumentów w dalszym przytaczaniu: *Evangelica testificatio* — ET, *Mutuae relationes* — MR, *Zakony a promocja ludzka* — ZPr, *Kontemplacyjny wymiar życia zakonnego* — KW, *Istotne elementy* — IE, *Redemptionis donum* — RD.

O życiu i działalności zakonnej mówi się i w innych dokumentach Stolicy Apostolskiej; czyni się to niejako na marginesie zagadnienia zasadniczego, nie dotyczącego problematyki życia konsekrowanego.

Powyżej przytoczone dokumenty odnoszą się w zasadzie do instytutów zakonnych lub, z odpowiednim dostosowaniem, do stowarzyszeń życia apostolskiego. Nie poruszają zagadnień odnowy instytutów świeckich, choć należą one do instytutów życia konsekrowanego⁵, ale posiadają inne wymagania i dlatego o nich nie będzie mowy w dalszych rozważaniach.

W świetle wymienionych wyżej dokumentów przypatrzmy się odnowie życia konsekrowanego w instytutach zakonnych oraz odnowie życia w stowarzyszeniach życia apostolskiego. Naszą uwagę skupimy na określeniu tożsamości życia konsekrowanego i poszczególnych instytutów, na zadaniach tych instytutów w Kościele, na równowadze między działaniem, życiem we wspólnocie i życiem modlitwy. Są to zagadnienia, w których najpełniej ukazuje się odnowa życia konsekrowanego.

Zagadnienie tożsamości

Prawdziwa odnowa musi opierać się na nienaruszalnych elementach odnawianej rzeczy czy odnawianych wspólnot. Istotne elementy muszą pozostać zachowane, w przeciwnym przypadku nie byłoby odnowy, a tylko kształtowanie nowej rzeczywistości (por. ET 51).

W niektórych instytutach w okresie poszukiwań nowych, lepszych, bardziej dostosowanych do współczesnych wymagań form życia zakonnego, zaczęto inaczej interpretować bezsporne dotychczas zasady, opuszczać pewne praktyki, zmieniać struktury. Wystąpił wtedy z całą jaskrawością problem, co należy do istoty instytutów życia konsekrowanego czy, konkretnie, każdej poszczególnej rodziny zakonnej. Przed próbą szukania rozwiązań w poszczególnych sprawach trzeba sobie najpierw odpowiedzieć na pytania: kim właściwie jesteśmy? czy też: kim chcemy być w przyszłości?

Znalezienie jasnej, jednoznacznej odpowiedzi było o tyle ważne, że od właściwego określenia samych siebie, swej tożsamości, zależało poprawne opracowanie konstytucji instytutu. Prócz tego niepewność w wielu zasadniczych sprawach instytutu wywierała ujemny wpływ na życie członków i promieniowała na zewnątrz.

⁵ Por. Armando Oberti, *Gli Istituti Secolari a vent'anni dal «Perfectae caritatis»*, w: Vita Conasacrata (1985) s. 299 nn.

Tym trzeba też tłumaczyć w wielu przypadkach malejącą ilość nowych powołań do instytutów. Trudno bowiem żądać od praktycznie podchodzącej do życia współczesnej młodzieży, by wybierała trudną drogę życia, jaką jest życie konsekrowane, gdy ta droga jest pełna wątpliwości.

Jest rzeczą charakterystyczną, że wieloletnie poszukiwania jednego terminu na określenie wszystkich instytutów, w których członkowie zobowiązują się do naśladowania Chrystusa na drodze rad ewangelicznych, zakończyły się przyjęciem określenia: instytuty życia konsekrowanego. Ten wybór jest niejako wskazaniem, gdzie należy szukać źródeł tożsamości instytutów życia konsekrowanego.

Sobór mówi, że życie zakonne, to „dążenie do miłości doskonałej drogą rad ewangelicznych” i że pozwala ono „z większą swobodą iść za Chrystusem i wierniej Go naśladować” (DZ 1). W innym miejscu Sobór wyjaśnia, że życie zakonne „naśladuje wierniej i ustawicznie uprzytamnia w Kościele tę formę życia, jaką obrał sobie Syn Boży przyszedłszy na świat aby czynić wolę Ojca, i jaką zalecił uczniom, którzy za Nim poszli” (KK 44).

Papież Jan Paweł II w swej adhortacji apostołskiej *Redemptionis donum* stawia w centrum swych teologicznych rozważań o życiu w instytutach zakonnych konsekrację. W tym nowym ujęciu nie ma odejścia od nauki Soboru. Jest to synteza tego wszystkiego, co przekazała tradycja i przekazał Sobór.

„Powołanie doprowadziło Was, drodzy Bracia i Siostry, do profesji zakonnej, dzięki której zostaliście konsekrowani Bogu przez posługę Kościoła, a równocześnie zostaliście włączeni w Waszą Rodzinę zakonną” (RD 7). Profesja zakonna jest przemyślaną i przemodloną, opartą na zdobytym doświadczeniu w okresie przygotowawczym i zdecydowaną odpowiedzią na Boże powołanie. Odpowiedź dana Bogu w profesji zakonnej jest odpowiedzią publiczną, gdyż dokonuje się przez posługę Kościoła, a równocześnie wiąże z instytutem zakonnym. Dzięki tej odpowiedzi osoby powołane do instytutów życia konsekrowanego stały się osobami konsekrowanymi. Stąd, jak podkreśla dokument „Istotne elementy”, „poświęcenie się Bogu, konsekracja jest podstawą życia zakonnego” (5).

Podobnie jak „powołanie na drogę rad ewangelicznych rodzi się z wewnętrznego spotkania z miłością Chrystusa, która jest miłością odkupieńczą” (RD 3), tak i „odpowiedź na wezwanie miłości odkupieńczej — a jest to również odpowiedź miłości; miłości oddania, która jest duszą konsekracji czyli poświęcenia osoby” (RD 8). Kościół „jest w pełni świadom tego, że miłość ta stanowi szczególne dobro całego Ludu Bożego. Kościół wyraża

Wam, drodzy Bracia i Siostry, swoją wdzięczność za konsekrację i profesję rad ewangelicznych, która jest szczególnym świadectwem miłości” (RD 14).

Wzorem życia konsekrowanego jest sam Jezus Chrystus. „Sam Jezus jest tym, którego Ojciec w najbardziej wzniosły sposób konsekrował i posłał (por. J 10, 36) ... Jezus przeżywał swoją konsekrację jako Syn Boży: zależny od Ojca, miłujący Go ponad wszystko i całkowicie oddany Jego woli. Te aspekty Jego życia jako syna są udziałem wszystkich chrześcijan. Niektórym jednak, dla dobra wszystkich, Bóg udziela daru ściślejszego naśladowania Chrystusa w Jego ubóstwie, czystości i posłuszeństwie poprzez publiczną profesję tych rad przyjętą przez Kościół. Profesja ta, złożona po to, by naśladować Chrystusa, jest znakiem szczególnej konsekracji” (IE 6, 7).

Ojciec Niebieski umiłował świat miłością odwieczną. „Ogarnięty tą miłością Syn przyjął posłannictwo od Ojca w Duchu Świętym, stał się Odkupicielem świata” (RD 3). Odpowiedź dana przez Syna Ojcu staje się wzorem tej odpowiedzi, jaką powinni dawać ci, którzy chcą Syna „wierniej naśladować”, którzy wybrali drogę konsekracji poprzez profesję rad ewangelicznych. Odpowiedź Chrystusa nie miała żadnych zastrzeżeń i takiej radykalnej odpowiedzi wymaga konsekracja zakonna (por. RD 8). Życie radami ewangelicznymi — na wzór Chrystusa „stanowią w ekonomii Odkupienia najbardziej radykalne środki przetworzenia stosunku do «świata» w sercu ludzkim” (RD 9).

Świadomość konsekracji u członków instytutów życia konsekrowanego jest nieustannym wyzwaniem do dawania, z motywów miłości Boga, coraz więcej, do podejmowania zadań, których nie określa się w ścisłym przepisie prawnym zawartym w konstytucjach. W tym tkwi wielka wartość pouczeń Jana Pawła II w Jego adhortacji apostołskiej „O Konsekracji zakonnej dla pogłębienia odnowy instytutów życia konsekrowanego.

Określenie istotnych elementów życia konsekrowanego stanowi podstawę do określenia tożsamości poszczególnych instytutów. Tym, co nadaje własne oblicze instytutowi życia konsekrowanego, jest charyzmat założyciela czy zgromadzenia. Wiele jest określeń charyzmatu i może dlatego usunięto to słowo z ostatniej redakcji nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego⁶.

Papież Jan Paweł II określa charyzmat jako dar otrzymany przez założycieli od Boga: „który to dar otrzymany od Boga

⁶ G. Ghirlanda S. I, *Ecclesialità della vita consacrata*, W: *Il Codice del Vaticano II, la vita consacrata*, Bologna 1983, s. 37; M. Germinario, *I Nuovi Termini della Vita Religiosa*, Roma 1983, s. 31 nn.

i jako taki zatwierdzony przez Kościół, staje się charyzmatem całej wspólnoty” (RD 15). Inne określenie zawarte jest w dokumencie *Mutuae relationes*; „Charyzmat Założycieli zdaje się być doświadczalnym przeżyciem Ducha przekazanym swoim uczniom po to, by według niego żyli, strzegli go, pogłębiali i nieustannie rozwijali w harmonii ze wzrastającym stale Ciałem Chrystusa” (MR 11).

Charyzmat zakonny jest darem posiadającym i tworzącym życie; jest podobny do ewangelicznego ziarnka gorczycy. Charyzmat stanowi źródło, z którego wypływa życie danego instytutu. To życie przyjmuje konkretne formy, wybiera właściwe struktury, określa się w czasie i miejscu. Pewne formy życia, działania czy struktur są uzależnione warunkami i dlatego mogą czy czasem muszą się zmieniać razem ze zmianą warunków. Inne natomiast elementy należą do samej istoty charyzmatu i nie mogą ulegać zmianie. Nie zawsze łatwo przeprowadzić podział między elementami istotnymi i przypadkowymi.

Wierność charyzmatowi wymaga dwu rzeczy, które trzeba równocześnie zachować: wierności istotnym elementom i umiejętności dostosowywania elementów zmiennych. Niezachowanie pierwszego prowadzi do sprzeniewierzenia się założycielowi, Kościołowi, Bogu. Niezachowanie drugiego prowadzi do skostnienia, do zaniku owocnej działalności.

Określenie własnego charyzmatu, a tym samym i własnej tożsamości, powinno być już w poszczególnych instytutach procesem zakończonym. Nie można bowiem opracować nowych konstytucji bez dokonania tej podstawowej rewizji. Nie można też bez końca wracać do dyskusji nad podstawowymi elementami, gdyż ich realizacja, jaka się musi dokonywać w instytutach życia konsekrowanego, wymaga pewnej stałości.

Tożsamość instytutu życia konsekrowanego — to także zgodność codziennego życia członków instytutu z duchowością i zadaniami ukazanymi w konstytucjach. Potwierdzanie tej tożsamości dokonuje się stale w życiu jednostki, która odpowiedziała na głos Bożego powołania i w życiu różnych wspólnot instytutu. Trudności wynikają z ludzkiej słabości i z zewnętrznych warunków. Każdy jest odpowiedzialny za zgodność życia z przyjętymi przez profesję zakonną zobowiązaniami. Za wierność instytutu swojemu charyzmatowi w szczególności sposób są odpowiedzialni wszyscy, a zwłaszcza wyżsi przełożeni. Obowiązek ten ciąży również na kapitule generalnej; „do niej należy strzec dziedzictwa instytutu” (kan. 631).

Zacieranie własnej tożsamości instytutu przez niezachowanie obowiązujących w nim zasad i przepisów prowadzi zwyczajnie

do powolnej przemiany najpierw drobnych, a potem coraz ważniejszych przepisów. W ten sposób nie tylko zmienia się praktyka, ale i ustawodawstwo, oddalając się od charyzmatu.

Zadanie w Kościele powszechnym i partykularnym

Rady ewangeliczne, a więc i ukształtowane na nich instytucje życia konsekrowanego, są darem Bożym dla Kościoła. Założyciele zawsze pragnęli, aby tworzone przez nich instytucje jak najlepiej służyły Kościołowi. Dlatego Sobór, patrząc na tradycję Kościoła, mógł powiedzieć, że „choć stan, który opiera się na profesji rad ewangelicznych, nie dotyczy hierarchicznej struktury Kościoła, należy jednak on nienaruszalnie do jego życia i świętości” (KK 44). Ta forma życia — jak uzasadnia to Jan Paweł II w adhortacji *Redemptionis donum* — głęboko jest związana z Tajemnicą Odkupienia, dlatego też nie można jej wyłączyć z życia Kościoła.

Służba Kościołowi instytucji życia konsekrowanego nie była w historii pozbawiona napięć i konfliktów. Różnice zdań na temat miejsca i posługi instytucji zakonnych występowały też w okresie posoborowym. Trzeba więc było w procesie soborowej odnowy dla dobra Kościoła i instytucji zakonnych znaleźć właściwe rozwiązanie, aby instytucje życia konsekrowanego mogły być rzeczywistym darem dla Kościoła, a nie tylko instytucją mniej czy więcej tolerowaną.

Istota trudności tkwi w tym, że choć często instytucje zakonne powstawały dla zaspokojenia miejscowych potrzeb, to szybko ich zakres działania wykraczał poza Kościół partykularny. Uzyskując zatwierdzenie Stolicy Apostolskiej, instytucje zakonne rozszerzały swoją działalność i realizowały swoje specyficzne zadania. Nie zawsze mogły i chciały odpowiedzieć miejscowym potrzebom, jeżeli one wykraczały poza ich cel czy zasadnicze formy działalności.

Jako owoc dyskusji i wielu eksperymentów Kościół wypracował nowy dokument na temat wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami. Dokument ten, wraz z przepisami nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego, wytycza drogę włączenia się w realizację zadań duszpasterskich w ramach Kościołów partykularnych. Jest on również zabezpieczeniem przed odejściem od własnego charyzmatu.

„Wytyczne dla wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami” zawierają wiele wskazań i konkretnych przepisów, przypominają też prawa i obowiązki zawarte już w innych dokumentach.

W części doktrynalnej podkreśla się jasno rolę niepodzielnej posługi biskupiej: „Nikt poza biskupem nie pełni w Kościele organicznej funkcji w dziedzinie płodności (por. KK 18 i 19), jedności (por. KK 23) i władzy duchowej (por. 22), tak podstawowej, że wpływa na całość działalności Kościoła” (MR 6). „Biskup już na podstawie samej zleczonej mu posługi odpowiada w szczególny sposób za postęp w świętości wszystkich swoich wiernych” (MR 7). Zależność od biskupów w działalności duszpasterskiej zakonników jasno określa KPK: „W sprawach, które dotyczą duszpasterstwa, publicznego wykonywania kultu Bożego oraz innych dzieł apostołskich zakonnicy podlegają władzy biskupów, którym winni okazać uległe posłuszeństwo i szacunek” (kan. 678 § 1; por. ZPr. 11).

Według *Mutuae relationes* zakonnicy mogą liczyć na pomoc biskupów: „biskupi wraz ze swym klerem powinni być zdecydowanymi rzecznikami życia konsekrowanego, obrońcami wspólnot zakonnych i wychowawcami kandydatów; powinni też chronić skutecznie specyficzny charakter poszczególnych rodzin zakonnych zarówno w dziedzinie duchowości jak i apostołstwa” (MR 28).

Jest niezmiernie ważnym, aby instytuty życia konsekrowanego zachowały swoją tożsamość, gdyż: „każdy instytut powstał ze względu na Kościół, jest zatem obowiązany ubogacać go własnymi swymi charakterystycznymi cechami zgodnie ze specyficznym duchem i osobną misją” (MR 14 b). Dlatego trzeba „tożsamość każdego instytutu tak zabezpieczyć, aby można było uniknąć ryzyka nie dość przejrzystych sytuacji, w których zakonnicy byliby włączani w życie Kościoła w sposób niepewny i niejednoznaczny, bez należytego uwzględnienia określonego stylu działania, zgodnego ze swoistym charakterem” (MR 11).

W części drugiej, zawierającej wskazania praktyczne, wytyczne dotyczą trzech uzupełniających się dziedzin: formacji, działania i koordynacji. Z tych trzech dziedzin może najmniej docenianą, bo przy rozpatrywaniu poszczególnych przypadków mniej użyteczną, jest dziedzina formacji. Dlatego warto na nią szczególną zwrócić uwagę, gdyż wzajemne poznanie ułatwia wzajemne zrozumienie i dobrą współpracę w działaniu i koordynowaniu⁷.

Mutuae relationes przewidują: „Biskupi, w duchu zgody z przełożonymi zakonnymi, niech szerzą, szczególnie wśród księży diecezjalnych, wśród gorliwych osób świeckich oraz wśród miej-

⁷ Por. G. Scavaglieri, *Religiosi e la chiesa locale*, w: *Vita Consacrata* (1986) s. 146 nn; *Was erwarten die Ordensleute von den Bischöfen*, w: *Ordens Nachrichten* (1986) n. 1, s. 38 nn.

scowych zakonników i zakonnice, żywą świadomość i doświadczalne przeżywanie misterium Kościoła i jego struktury, jak i świadomość ożywiającej obecności Ducha Świętego” (MR 24). „Zakonników i zakonnice już od nowicjatu należy przygotowywać do kształtowania w sobie coraz pełniejszej świadomości i troski o Kościół partykularny, jak i do pogłębiania w sobie wierności do własnego, specyficznego im powołania”. „Biskupi niech się starają o to, by duchowieństwo diecezjalne zapoznało się gruntownie z aktualnymi problemami odnoszącymi się do życia zakonnego jak i z palącymi dziś potrzebami misjonarskimi” (HR 30 a, b).

Szukanie równowagi

Przez wiele wieków życie zakonne opierało się przede wszystkim na modlitwie i ofierze — na drodze rad ewangelicznych we wspólnocie zakonnej. Nie było jednak nigdy całkowicie wyłączone ze swego środowiska, a z czasem coraz pełniej podejmowało planową działalność apostolską i dobroczynną. Działalność ta zajmowała zwyczajnie dalsze miejsce wśród głównych obowiązków, spełniała rolę uzupełniającą w stosunku do oddania się całkowicie na służbę Bogu.

Sobór dokonał istotnej zmiany, gdy chodzi o miejsce działalności apostolskiej i dobroczynnej w życiu instytutów nie oddających się całkowicie kontemplacji. „W tych instytutach do samej istoty życia zakonnego należy działalność apostolska i dobroczynna, jako święte posługiwanie i własne dzieło miłości przez Kościół im zleczone, które mają pełnić w jego imieniu” (DZ 8). Nastąpiło niejako równouprawnienie pracy w stosunku do kontemplacji w życiu zakonnym; równouprawnienie pracy zgodnej z charzmatem danego instytutu.

Dowartościowanie właściwej danemu instytutowi pracy łączy się w okresie posoborowym z obroną przed nadmiarem pracy, zagrażającej życiu kontemplacyjnemu. Mimo że instytuty zakonne wycofały się z wielu prac, czy też z przyczyn zewnętrznych nie mogą ich prowadzić, to pojawia się wciąż nowe zapotrzebowanie na działalność osób konsekrowanych. Ponadto w okresie posoborowym wystąpił dość powszechnie spadek nowych powołań, a co za tym idzie, zmniejszanie się liczby i wzrost przeciętnej wieku osób należących do instytutów życia konsekrowanego.

Z koniecznością podejmowania nowych inicjatyw w realizowaniu zadań instytutu powstało nowe niebezpieczeństwo, a mianowicie odchodzenie od pracy zespołowej do wykonywania zadań indywidualnych. W przeciwieństwie do instytutów świeckich, członkowie instytutów zakonnych czy stowarzyszeń życia apo-

stolskiego nie tylko mieszkają razem, razem się modlą, ale i wspólnie zasadniczo realizują swe zadania.

Dokumenty posoborowe dają pewne wytyczne, które pozwalają określić właściwe drogi rozwiązania narastających trudności zagrażających równowadze życia w instytutach zakonnych.

Założyciele i Założycielki ulegli działaniu Ducha Świętego rozdzielającego charyzmaty, sami i poprzez swoje instytuty są ustawiczną, twórczą odnową Kościoła. Ich wrażliwość na potrzeby, których często inni jeszcze nie dostrzegają, zmusza ich do podejmowania nowych inicjatyw, do otwierania nowych dróg, które z czasem, mimo niemałych oporów, staną się drogami całego Kościoła (por. MR 12).

Wszelki autentyczny charyzmat niesie ze sobą pewien ładunek nowości w duchowym życiu Kościoła; instytuty życia konsekrowanego muszą nie tylko strzec tego elementu nowości, ale nieustannie go rozwijać, zgodnie z potrzebami wzrastającego stale Ciała Chrystusa (por. MR 11, 12). Trzeba jednak zachować równowagę między wszystkimi elementami życia konsekrowanego.

Przy podejmowaniu nowych prac trzeba uwzględniać ich zgodność z charyzmatem (por. WK 4). Trzeba również pielęgnować wspólnotę życia. Jako kryterium przy podejmowaniu nowych prac czy przyjmowaniu nowych członków powinna być ich wartość dla budowania dobrej wspólnoty. Osoby, które nie mogą się włączyć w życie wspólnotowe, lub dzieła, które nie służą rozwojowi wspólnoty, nie mogą być przyjmowane czy też podejmowane (por. IE 22).

Pracy dla dobra drugiego człowieka jest bardzo wiele. Im więcej sił poświęcają instytuty tej pracy, tym szerzej otwierają się nowe tereny. W potrzebie tej służby znajduje się często usprawiedliwienie dla ograniczania czasu i sił na życie modlitwy. Prowadzi to do zachwiania równowagi określonej w charyzmacie, a później w prawodawstwie instytutu. Kościół przestrzega przed zmniejszaniem wymiaru kontemplacyjnego w życiu konsekrowanym. „Tego wymiaru kontemplacyjnego tak Kościół, jak i świat mają prawo oczekiwać od zakonników z powodu faktu ich konsekracji. Wymiar ten musi być pogłębiany poprzez zarezerwowanie czasu poświęconego wyłącznie na adorację Ojca, miłowanie Go i słuchanie w ciszy, na pozostawanie w Jego obecności” (IE 29). Jest to konieczne, bo „życie zakonne nie zdoła utrzymać się bez głębokiego życia modlitwy indywidualnej, wspólnotowej i liturgicznej” (IE 28).

Zakończenie

Stolica Apostolska, zgodnie ze wskazania Soboru i potrzebami świata, we współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi, ustaliła wytyczne, a czasem i konkretne wskazania dla odnowy życia zakonnego. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego, w oparciu o pogłębione studia swego charyzmatu i swych tradycji, opracowały swoje odnowione konstytucje, których najwyższą zasadą jest „naśladowanie Chrystusa ukazane w Ewangelii i wyrażone w konstytucjach własnego instytutu” (kan. 662).

Okres posoborowej odnowy dobiegł końca; kończy się czas poszukiwań i eksperymentów (por. IE 2). Instytuty zakonne otrzymały lub „wnet uzyskają zatwierdzenie przez Kościół odnowionych konstytucji” (RD 14). Od ich wprowadzenia w życie zależy teraz tożsamość instytutu, wyrażana życiem.

Zaczyna się drugi wielki okres odnowy, kiedy to cały wysiłek trzeba kierować na poznawanie przez wszystkich członków całej treści nowych konstytucji i na wprowadzanie ich w codzienne życie (por. RD 14). Wymagać to będzie systematycznej pracy trwającej całe lata. Istnieje też konieczność wypracowania wytycznych dla formacji zakonnej. Na potrzebę opracowania takiego dokumentu wskazywało *motu proprio* „Ecclesiae Sanctae”: „Po przeprowadzeniu odpowiednich doświadczeń będzie zadaniem każdego instytutu zakonnego zredagowanie własnych i stosownych przepisów i kształceniu zakonników” (n. 38). Materiałów do takiego opracowania jest bardzo wiele w przytoczonych dokumentach o życiu zakonnym i we własnych konstytucjach.

Sobór Watykański II postanowił: „Zakonnicy gorliwie starać się mają a to, aby za ich pośrednictwem Kościół z biegiem czasu coraz lepiej, zarówno wiernym, jak i niewierzącym ukazywał Chrystusa” (KK 46). Ojciec Święty Jan Paweł II przypomina: „trzeba tylko wciąż o to zabiegać, ażeby było ono (świadectwo Odkupienia) w pełni przejrzyste, i w pełni owocne wśród ludzi” (RD 14). Cały proces odnowy na osiągnięcie tego był ukierunkowany. Od dalszego wykorzystania wielkich osiągnięć dotychczasowej odnowy zależy, w jakim stopniu instytuty życia konsekrowanego będą w przyszłości „darem Bożym” dla całego Kościoła (por. KK 43). „Cały Lud mesjański, cały Kościół zostaje wybrany w każdym, którego Pan wybiera spośród tego Ludu — w każdym, który siebie Bogu poświęca na wyłączną własność za wszystkich” (RD 8).